

Inițiativa pentru o Justiție Curată

VULNERABILITĂȚI ALE SISTEMULUI JURIDIC

Definiția corupției judiciare

Corupția este abuzul puterii încredințate pentru obținerea unui interes privat. Preferăm această definiție, care este suficient de largă și poate fi adaptată ușor la situațiile de comportament incorect al celor implicați în actul de justiție sau în decizii auxiliare acestuia. Astfel, această definiție include avantaje materiale sau de orice altă natură obținute prin corupție. De asemenea, definiția privește atât agenții publici (precum magistrații), cât și cei privați (precum avocații sau notarii), căci ceea ce este afectat prin corupție este interesul public al înfăptuirii în mod profesionist a actelor, măsurilor și deciziilor în câmpul juridic.

Adaptând această definiție la sistemul juridic, putem spune că prin **corupția judiciară** desemnăm orice act de influențare negativă a persoanelor care își desfășoară activitatea în sistemul juridic, prin care este afectată imparțialitatea procedurilor judiciare în scopul obținerii unui beneficiu nelegitim de către ele sau pentru părți.

Aceste influențe nepotrivite pot fi generate de modalități prin care se afectează independența justiției sau a judecătorilor. Acestea sunt numite *factori de presiune* asupra justiției: includem aici, de exemplu, implicarea politicului în modalitatea de recrutare și numire a judecătorilor, afectarea negativă a salariului acestora, influențarea modului de repartizare a dosarelor ori de desemnare a judecătorilor în complete. Ele pot fi combătute prin garanții adecvate care să protejeze independența funcțională a sistemului și individuală a judecătorilor.

Dar influențele nepotrivite ale corectitudinii care trebuie să caracterizeze procedurile desfășurate de agenții din sistemul juridic¹ pot fi și urmarea încălcării conduitei etice de către aceștia ori a cumpărării favorii lor, și atunci vorbim de *lipsa de integritate*. Acest aspect va fi analizat în secțiunile următoare, în care vom examina sectoarele unde se poate produce corupția judiciară,

Răspândirea corupției judiciare

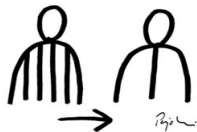
Pentru a avea însă o analiză corectă cu privire la întinderea corupției și la sectoarele vulnerabile din sistemul juridic, trebuie comparate și coroborate studiile și sondajele despre corupție bazate pe percepția, dar și pe experiența populației și chiar a personalului din justiție. De asemenea, trebuie analizate datele oficiale privind dosarele penale și disciplinare instrumentate pentru personalul ce activează în sistem. Este chiar ceea ce vom face în cele ce urmează, obținând în final o evaluare completă a corupției judiciare.

I. Încrederea populației în justiție

¹ Sintagma *sistem juridic* se referă nu doar la magistrați¹, ci la toate instituțiile și toți profesioniștii implicați în soluționarea unui litigiu, a unui diferend: organele de constatare a infracțiunii/contravenției (de la poliția rutieră până la Garda Financiară), poliția judiciară, procurorii și judecătorii, personalul de specialitate al instanțelor și parchetelor (grefieri de ședință, grefieri-archivari, grefieri-registratori etc), avocații, mediatorii, experții, practicieni în insolvență, executorii judecătorești, consilierii de probațiune, notarii publici, inspectorii Agenției Naționale de Integritate.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

Încrederea românilor în instituțiile statului este una scăzută, iar corupția este privită ca un fenomen extins. Referitor doar la justiție, arătăm că Integritatea justiției întreține credibilitatea acesteia. La rândul său, credibilitatea pe care o dă sistemul alimentează încrederea pe care o are populația în

justiție. Și astfel, prin acceptul din partea populației, justiția devine și legitimă. Statistic, în ultimul deceniu, încrederea populației în justiția din România se situează între 20% și 28%. Această încredere a populației în instituțiile statului are la bază *percepția* asupra corectitudinii serviciilor și a integrității personalului.

II. Corupția din justiție în sondaje de opinie

Este adevărat că, de multe ori, percepția se fundamentează chiar pe experiența de corupție a cetățeanului ajuns în relație cu agentul public. Dar noi credem că o viziune cât mai apropiată de realitate o pot oferi numai instrumentele de măsurare consacrate, cu condiția unor interpretări profesioniste a constatărilor de teren.

În tabelul ce urmează a, selectat rezultatele din cele mai relevante studii realizate în ultimii ani, majoritatea conținând date privind percepția asupra corupției judiciare:

Corupția în rândul	BM 2001 ²	TI 2007 ³	Gallup 2008 ⁴			AID 2008 ⁵	DGA 2008 ⁶
			Grefieri chestionați	Avocați chestionați	Populație chestionați		
 judecătorilor							
- percepție	50	-	7	47	63	-	-
- experiență	-	-	-	-	-	40	-
• mită dată	22	10	-	-	-	13	11,4
• mită cerută	16	11	-	-	-	-	-
procurorilor							
- percepție	-	-	8	60	60	40	

² *Diagnostic Surveys of Corruption in Romania*, analiză efectuată de Banca Mondială la cererea Guvernului Român, în 2001, la <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/RomEnglish.pdf>.

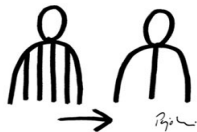
³ *Sondajele de opinie comandate de TI-Ro în 2007* pentru întocmirea Raportului Național asupra Corupției și pentru orientarea campaniei „Fără șpagă. Fără îmbogățiri din banii tăi”. A se vedea www.faraspaga.ro.

⁴ *Sondajul Gallup* din ianuarie 2008 efectuat la solicitarea CSM.

⁵ Sondaj de opinie efectuat prin INSOMAR de *Asociația pentru Implementarea Democrației* în nov.2008.

⁶ Sondaj de opinie privind percepția populației asupra fenomenului corupției, realizat de *Direcția Generală Anticorupție* în colaborare cu Totem Communication, în luna decembrie 2007, pe www.mai-dga.ro.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

- cazuri cunoscute	-	-	-	-	-	13	
polițiștilor							
- percepție	40	-	20	78	60	-	10
- experiență	-	-	-	-	-	-	-
• mită dată	-	9	-	-	-	-	-
• mită cerută	-	10	-	-	-	-	-
avocaților	-	-	19	30	60	-	-
notarilor	-	-	13	28	35	-	-
funcționarilor justiție	-	-	3	51	46	-	-
executorilor judecătorești	-	-	15	35	43	-	-
Corupție judiciară nesemnalată	30-40	80	-	-	-	89	-
Probleme majore:							
- corupția	-	-	12	34	39	-	44
- lungime procese	-	-	-	-	10	-	-
- incompetența	-	-	-	19	5	-	-
- supraîncărcarea	-	-	-	12	-	-	-

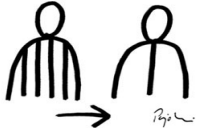
Tabel: Corupția din sistemul juridic (numerele reprezintă procente)

Sintetizând concluziile studiilor analizate, s-au făcut următoarele constatări: O diferență majoră între percepția despre întinderea corupției din sistemul juridic și experiența în legătură cu aceasta. Uneori s-au oferit prin intermediul avocaților bani pentru magistrați, nefiind sigur că aceștia ar fi ajuns la ei. Scopul mitei a fost, cel mai adesea, grăbirea procedurilor și alocarea dosarelor unor anumiți magistrați. Cei mai mulți dintre cei care au avut cunoștință de fapte de corupție ale persoanelor din sistemul juridic nu le-au denunțat, din cauza procesului prea complicat sau pentru că erau convingși că nu se va întâmpla nimic, fiind evidentă neîncrederea în organele de urmărire penală. În afara corupției, nemulțumirea cetățenilor s-a manifestat față de modul și timpul de soluționare a dosarelor, incompatibilități ale magistraților, abuzuri procesuale. Tipologia sesizărilor ne-a format convingerea că publicul larg deseori confundă greșelile procedurale și neglijența cu actele de corupție.

Magistrații înșiși sunt conștienți că există corupție în sistem, dar recunosc totodată faptul că au fost ineficienți în înlăturarea ei. Un sfert dintre procurori și unul din cinci judecători apreciază că sistemul de repartizare aleatorie a dosarelor este aplicat necorespunzător, iar jumătate dintre magistrații intervievați consideră că sistemul de repartizare aleatorie a cauzelor poate fi influențat sau viciat⁷. Magistrații înșiși nu au încredere în sistemul judiciar. Astfel, mai puțin de 40% dintre cei chestionați apreciază că indicele de casare sau desființare a cauzelor ar fi un indicator relevant sau foarte relevant pentru evaluarea obiectivă a sistemului judiciar din România. Cauza considerării ca

⁷ De altfel, ministrul justiției Cătălin Predoiu declara la ședința Plenului CSM din 8 ian.2009: "Există cazuri când sistemul ECRIS (n.r. sistemul informatic integrat al Parchetelor și instanțelor) a fost manipulat cu ajutorul informaticienilor pentru a se eluda repartizarea aleatorie a dosarelor" (www.realitatea.net, 8 ian. 2009).

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

irelevant a indicelui de casare sau desființare trebuie căutată în lipsa de încredere în soluțiile instanței de control judiciar. Această lipsă de încredere are la rândul ei mai multe cauze, între care practica judiciară neunitară joacă un rol important, dar nu exclusiv. Dincolo însă de posibilele cauze și explicații, lipsa de încredere manifestată chiar în interiorul sistemului este prin ea însăși un indicator relevant în privința calității actului de justiție și încrederii pe care sistemul o poate aștepta din partea justițiabililor⁸.

Pentru îmbunătățirea stării justiției române, atât magistrații, cât și grefierii, avocații și populația consideră ca fiind o prioritate reducerea corupției din sistemul juridic, alături de simplificarea procedurilor judiciare și durata prea mare a procesului.

III. Persoane investigate și sancțiuni pentru corupție judiciară

Datele publice existente ne oferă posibilitatea de a ne face o imagine asupra categoriilor de persoane care au fost cercetate pentru fapte legate de corupție. Această imagine este întregită de numărul de infracțiuni și sancțiuni disciplinare aplicate agenților publici incorecți. Menționăm însă ca nu există vreo cifră etalon care să indice un nivel satisfăcător al numărului investigațiilor sau condamnărilor necesare.

1. Un prim punct de referință pentru analiza ariei de răspândire a corupției judiciare îl constituie dosarele penale instrumentate. Astfel, potrivit comunicatelor de presă ale Direcției Naționale Anticorupție cu privire la trimerile în judecată și potrivit rapoartelor de activitate din anii 2004-2008 referitoare la condamnărilor definitive⁹, constatăm că s-au efectuat anchete penale pentru următoarele categorii de personal din sistemul juridic și de infracțiuni reținute în sarcina lor:

- *polițiști*, din poliția rutieră și poliția judiciară pentru infracțiuni precum luare de mită, fals intelectual, trafic de influență, favorizarea infractorului, fals material în înscrisuri oficiale. Se constată cu ușurință că mita este cu atât mai ridicată cu cât este mai gravă natura infracțiunii pentru care este cercetat cel care dă mita;

- *judecători, judecător sindic, magistrat asistent* pentru luare de mită, trafic de influență, fals în înscrisuri, fals în declarații;

- *procurori* pentru dare de mită, luare de mită, trafic de influență, fals intelectual, uz de fals, favorizarea infractorului;

- *avocați* pentru trafic de influență, favorizarea infractorului;

- *notari* pentru trafic de influență;

- *lichidatori judiciari* pentru luare de mită, trafic de influență;

- *medic legist* pentru luare de mită;

- *specialist criminalist* pentru primire de foloase necuvenite.

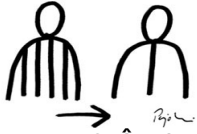
S-au întocmit dosare penale inclusiv pentru cazuri de luare de mită și trafic de influență cu privire la *cadre didactice* în vederea facilitării obținerii diplomei de licență la facultatea de drept, cu privire la unii *polițiști cu funcție de conducere* pentru modul de recrutare a personalului, a unor *ofițeri SRI cu funcții de conducere* pentru modul de promovare a personalului.

⁸ Conf.dr. Florin Streteanu, citat în *Barometru 2008 IPP*, p 60.

⁹ Și comunicatele de presă, și rapoartele de activitate ale DNA sunt disponibile la www.pna.ro.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

2. În dosarele soluționate definitiv în ultimii ani, amintim selectiv doar condamnarea pentru fapte de corupție, în anul 2005 a doi procurori și un magistrat asistent; în anul 2007 a trei judecători; în anul 2008 a unui judecător, a doi procurori și a unui grefier; în anul 2009 a unui procuror¹⁰. Cu excepția CSM care a furnizat aceste date numai pentru ultimii trei ani, nici Ministerul Justiției, nici Ministerul Public¹¹ nu dețin statistici cu privire la categoriile de persoane din sistemul juridic condamnate pentru corupție, fiind evident că nu au avut vreo intenție de preocupare pentru o strategie anticorupție în acest sistem.

3. Nu trebuie ignorate nici măsurile interne luate de organismele disciplinare sau unitățile anticorupție interne.

3.1. Astfel, în perioada ianuarie 2005 - aprilie 2009, au fost sancționați disciplinar de către Secțiile CSM un număr de 35 judecători și 16 procurori. Dintre aceștia, 15 judecători și respectiv 4 procurori au fost sancționați pentru săvârșirea abaterii disciplinare a exercitării funcției cu rea-credință sau gravă neglijență prevăzută de art. 99 lit. h din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor.

De asemenea, în perioada ianuarie 2005 - ianuarie 2009, CSM a încuviințat arestarea preventivă a 2 judecători și 7 procurori. În aceeași perioadă, CSM a dispus suspendarea din funcție a unui număr de 9 judecători și 16 procurori, în urma punerii în mișcare a acțiunii penale. Un judecător și 4 procurori au fost excluși din profesie, ca urmare a condamnării definitive pentru săvârșirea unor infracțiuni¹².

3.2. Direcția Generală Anticorupție (DGA) din cadrul Ministerului Administrației și Internelor a devenit operațională la finele anului 2005. În anul 2006, DGA a făcut cercetări pentru comiterea unor fapte de corupție pentru 1281 angajați ai M.A.I., din care 219 au fost învinuiți sau inculpați pe parcursul cercetărilor. De asemenea, s-au mai efectuat cercetări și asupra a 678 de persoane din afara M.A.I., fiind învinuite sau inculpate un număr de 281 dintre acestea.

În 2007, pentru fapte de corupție au fost învinuite 169 cadre ale ministerului (55% din cadrul Poliției Române), din care 76 pentru luare de mită și 20 pentru primire de foloase necuvenite. De asemenea, pentru fapte de corupție au fost inculpate 70 de cadre ale ministerului (dintre care 58 % din cadrul Poliției Române). Este de remarcat că s-au consemnat 84 situații în care funcționarii ministerului au sesizat lucrătorii DGA atunci când li s-au oferit diverse sume în schimbul unor servicii, persoanele respective fiind cercetate pentru săvârșirea infracțiunii de dare de mită. De asemenea, au fost înregistrate alte 82 cazuri când chiar lucrătorii ministerului au denunțat situații în care colegii lor au fost implicați în comiterea unor fapte de corupție, situație care nu se mai întâlnește și la celelalte categorii de personal din sistemul juridic.

În 2008, pentru fapte de corupție au fost învinuite 285 cadre ale MAI (din care 143 din Poliția Română); au fost inculpate pentru infracțiuni de corupție 96 cadre ale ministerului (din care 56 din

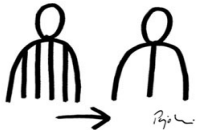
¹⁰ Ca și comparație, arătăm că în Japonia, în ultimii 60 ani, doar trei judecători au fost demiși pentru fapte de corupție. Practic, judecătorii japonezi constituie cel mai profesionist, independent și integru corp judiciar din lume. Și, aceasta în condițiile în care ei sunt considerați funcționari publici și nu au obligația de declarare a bunurilor. Cu toate acestea, nu au legături cu publicul, se bucură de o salarizare înaltă și de securitate.

¹¹ Răspuns oferit prin adresa nr.212/VIII-3 din 09.03.2009 de Biroul de Informare Publică și Relații cu Presa din cadrul Parchetului de pe lângă ICCJ.

¹² Date obținute în temeiul Legii nr. 544/2001 privind accesul liber la informațiile publice, prin adresa nr. 3114/1154/BIPRM din 11.02.2009 expediată de CSM.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

Poliția Română). S-au consemnat 62 de situații în care angajații ministerului au sesizat lucrătorii D.G.A. atunci când li s-au oferit diverse sume în schimbul unor servicii, persoanele respective fiind cercetate pentru săvârșirea infracțiunii de dare de mită; și alte 104 cazuri când lucrătorii ministerului au denunțat situații în care colegii lor au fost implicați în comiterea unor fapte de corupție¹³.

Numărul hotărârilor de condamnare pentru corupție ale angajaților MAI este de 17 (definitive) pentru anul 2006, 88 (din care 70 definitive) pentru anul 2007 și 75 (din care 47 definitive) pentru anul 2008¹⁴.

4. Luând în considerare sistemul judiciar în sens larg, adică având în vedere instanțele de judecată, procurorii, poliția judiciară și celelalte organe care participă la înfăptuirea actului de justiție, la menținerea ordinii publice și la contracararea unor comportamente antisociale, se poate afirma că actele de corupție sunt prezente la nivelul fiecărui organ implicat în activitatea de aplicare a legilor în vigoare¹⁵.

Dar, având în vedere diferența dintre percepția de corupție (de multe ori existând confuzii între corupție și incompetență sau birocrăție excesivă) și experiența corupției, și dintre acestea și cazurile investigate, putem afirma fără dubii că în România nu se poate vorbi de corupție ca o practică sistematică în justiție.

Oricum, indiferent cât de mare sau de mică ar fi întinderea corupției în sistemul judiciar, ea este în orice situație inacceptabilă. Făcând parte din sistemul conceput tocmai pentru a combate corupția din societate, magistrații, polițiștii și toți ceilalți trebuie să dea dovadă de integritate neștirbită. De aceea, și existența unui singur caz într-o instituție judiciară constituie un lucru grav. În plus, dacă avem în vedere că întotdeauna numărul infracțiunilor raportate diferă de cel al infracțiunilor comise¹⁶ și dacă ținem cont de statisticile cu privire la cei care afirmă că li s-a cerut și au oferit mită la contactul cu justiția (11%, respectiv 10%) și cu poliția (9%, respectiv 11%) comparativ cu numărul de dosare întocmite în ultimii ani, realizăm că numărul infracțiunilor comise în realitate ar putea fi mai mare.

Această concluzie trebuie să stârnească, fără îndoială, îngrijorarea autorităților responsabile și a asociațiilor profesionale. Dincolo de acceptarea sau nu, publică, a corupției ca o problemă a sistemului judiciar, activitatea de prevenire trebuie să joace un rol esențial în activitatea oricărei instituții sau organizații. Ca urmare, trebuie identificat care structuri din sistem sunt vulnerabile, unde anume se poate influența funcționarea legală a sistemului și ce fel de decizii pot fi influențate.

¹³ Extras din Raportul privind activitățile desfășurate și rezultatele obținute de DGA în 2008.

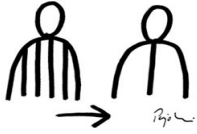
¹⁴ Date obținute de în temeiul Legii nr. 544/2001 privind accesul liber la informațiile publice, prin adresa nr. 1212606/BIRP din 04.02.2009 expediată de DGA din cadrul MAI.

¹⁵ A se vedea Vasile Dobrinou, Mihai-Adrian Hotca, Norel Neagu, Marius Murea, Costel Cășuneanu, *Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție*, Editura Wolters Kluwer, București, 2008, p.32.

¹⁶ Această apreciere ține de domeniul criminologiei, care operează cu termeni specifici, cum sunt: *criminalitatea reală* - totalitatea faptelor penale săvârșite pe un anumit teritoriu, într-o perioadă determinată; *criminalitatea aparentă* - totalitatea faptelor penale sesizate justiției și cercetării criminologice; *criminalitatea legală* - totalitatea faptelor penale pentru care s-au pronunțat hotărâri definitive de condamnare; *cifra neagră a criminalității* - faptele infracționale comise și rămase necunoscute din diferite motive, și care reprezintă diferența dintre criminalitatea reală și criminalitatea aparentă.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

IV. Vulnerabilități în sistemul juridic

Impresia publicului larg este că sintagma „corupția din justiție” s-ar referi doar la mita pe care ar lua-o judecătorii și, eventual, procurorii. Față de scopul cercetării noastre – și anume identificarea sectoarelor vulnerabile care afectează organizarea și funcționarea acestui sistem conceput pentru ocrotirea drepturilor cetățenilor, respectiv formularea propunerilor pentru o politică anticorupție judiciară adecvată – se impune o analiză completă a corupției din acest sistem. De aceea, pe de o parte, nu se pot ocoli și celelalte categorii de personal ce își desfășoară activitatea în sistem, pe de altă parte trebuie amintite și actele de mituire pe care le provoacă cetățenii (căci simpla oferire de bani este deja un act de corupție, indiferent că agentul public acceptă sau nu oferta) și, în fine, nu se poate limita doar la influențarea deciziilor prin care se soluționează cauzele.

De aceea, analiza corupției din justiție va viza, de fapt, sistemul juridic și justițiabilii care apelează la el. Or, sintagma *sistem juridic* se referă nu doar la magistrați¹⁷, ci la toate instituțiile și toți profesioniștii implicați în soluționarea unui litigiu, a unui diferend: organele de constatare a infracțiunii/contravenției (de la poliția rutieră până la Garda Financiară), poliția judiciară, procurorii și judecătorii, personalul de specialitate al instanțelor și parchetelor (grefieri de ședință, grefieri-arhivari, grefieri-registratori etc), avocații, mediatorii, experții, practicienii în insolvență, executorii judecătorești, consilierii de probațiune, notarii publici, inspectorii Agenției Naționale de Integritate.

1. Tipurile de decizii din sistemul juridic

Robert Klitgaard, expert recunoscut în domeniul corupției, a alcătuit următoarea ecuație care exprimă cauzele corupției: **C (Corupția) = M (Monopol) + Pd (Putere discreționară) – R (Responsabilitate)**¹⁸. Aceasta semnifică că acolo unde un agent public sau chiar privat are autoritatea de a luat anumite decizii în exclusivitate, când aceste decizii nu sunt motivate în fapt sau în drept sau nu sunt supuse unor anumite condiții și cerințe, și când întregul proces de luare a deciziei nu este vizibil pentru alte autorități sau pentru public, se produc condiții optime pentru acte de corupție.

În mod asemănător, în *Cartea de bază a UNPD privind Responsabilitatea, Transparența și Integritatea* se iau în considerare și alte dimensiuni care sunt importante pentru a balansa Monopolul și Discreția. Astfel, formula propusă este: **Corupția = (Monopol + Putere discreționară) - (Responsabilitate + Integritate + Transparență)**¹⁹. Această rețetă o vom adopta și în analiza noastră privind corupția din sistemul juridic, drept pentru care o vom folosi pentru identificarea în concret a vulnerabilităților de sistem.

Pentru a vedea unde și cum se produce corupția în cadrul sistemului juridic, trebuie analiza carențele sistemului sau slăbiciunile morale ale agentului în legătură cu deciziile luate în diverse sectoare judiciare, indiferent că acestea vizează reglementarea legală, managementul instituțional sau strict conduita individului. Astfel, în instituțiile judiciare se iau în primul rând *decizii judiciare*, adică

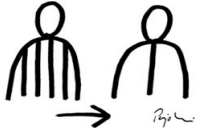
¹⁷ Judecătorii și procurorii fac parte din „*corpul judiciar*”, iar alături de grefieri alcătuiesc „*sistemul judiciar*” sau, în sens larg, „*sistemul de justiție*”. Statutul magistraților este reglementat în Legea nr. 303/2004, iar organizarea judiciară în Legea nr. 304/2004.

¹⁸ Robert Klitgaard, Ronald Maclean-Abaroa, H. Lindsey Parris, „*Corrupt Cities - a practical guide to cure and prevention*”, World Bank, 2000, tradusă în limba română la Editura Humanitas, 2006, p.42

¹⁹ UNDP, *Anticorruption practice note*, 2004, http://www.undp.org/governance/docs/AC_PN_English.pdf, p.2.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

decizii prin care se soluționează litigiile prin intermediul organelor statului: procurorul poate decide scoaterea de sub urmărire penală a unei persoane, judecătorul poate decide condamnarea unui inculpat etc. Organele statului chemate să ia aceste decizii se bazează uneori într-un mod covârșitor pe declarațiile martorilor, pe rapoartele experților sau pe susținerile avocaților ori ale membrilor celorlalte profesii liberale. Indiferent de natura penală sau civilă a cauzei, fiecare din cei implicați poate fi subiect activ sau pasiv al actelor de corupție. Acestea se pot comite oricând, începând cu primele stadii ale unei cauze și până la executarea hotărârii judecătorești.

Dincolo de finalitatea funcțională, respectiv efectuarea actului de justiție, instituțiile pe care le analizăm furnizează mai multe servicii publice. Fiind deservită populația în legătură cu un serviciu juridic, vom numi aceste servicii *acte de administrare judiciară*. Ele sunt menite să creeze premisele luării deciziilor judiciare (cum ar fi împărțirea cauzelor către judecători) sau intervin ulterior acestora (cum ar fi comunicarea hotărârilor judecătorești) și revin, de regulă, personalului auxiliar de specialitate de la registratură, arhivă și greafă.

În afară de acestea, în instituțiile analizate se iau și decizii *pur administrative*. Astfel, din punct de vedere organizatoric, secția de poliție, unitatea de parchet, instanța judecătorească, unitatea de penitenciar sau Consiliul Superior al Magistraturii funcționează ca orice altă instituție publică, în care se iau decizii începând de la cariera personalului până la achiziții publice. Tot în această categorie se includ și deciziile privind politicile publice pe justiție care se iau la nivelul Ministerului Justiției.

2. Persoane și decizii judiciare și administrativ-judiciare vulnerabile

Într-un mod foarte sintetic, arătăm că litigiile *civile* sunt soluționate de judecători, iar hotărârile instanțelor sunt executate silit prin intermediul executorilor judecătorești. Când se comite o infracțiune, dosarul *penal* ajunge la judecător numai dacă un procuror decide astfel, pe baza cercetărilor întreprinse de poliția judiciară; ulterior, hotărârea definitivă se execută prin funcționarii Administrației Naționale a Penitenciarelor sau prin serviciul de probațiune. În fața fiecăruia dintre acești agenți publici apar agenții privați, cum ar fi avocații.

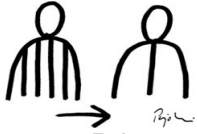
În operațiunea pe care ne-am propus-o, de identificare a vulnerabilităților de sistem, vom analiza fiecare dintre categoriile de personal arătate, în ordinea cronologică a implicării lor pe parcursul derulării unei cauze penale/non-penale. În felul acesta, stabilim relevanța și tipul de corupție în funcție de nivelul instituțional.

a. Lucrătorul de poliție judiciară este organul judiciar care efectuează cercetarea penală cu privire la faptele și persoanele bănuite de comiterea unor infracțiuni. De regulă, plângerile și denunțurile penale se adresează poliției, iar cercetarea penală în cele mai multe cazuri revine acestui organ.

Cel cercetat are interesul de a nu se demara ancheta cu privire la el și, astfel, de a nu ajunge în fața procurorului. Ca urmare, poate recurge la acte de corupție în scopul de a fi lăsat să comită infracțiuni (cum ar fi trafic de droguri, prostituție, jocuri de noroc) sau pentru a fi anunțat când se pregătește o acțiune contra sa (cum ar fi anunțarea efectuării unei percheziții pentru a putea șterge la timp urmele infracțiunii). Ori pentru a convinge polițistul să nu înregistreze plângerea victimei ca sesizare penală. Sau poate influența polițistul pentru a fi cercetat numai asupra anumitor fapte din totalul celor reclamate. Sau pentru a se întocmi la finalul cercetărilor un referat către procuror prin care să se propună adoptarea de către acesta a unei soluții favorabile.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

Prin urmare, atingerea adusă integrității prin coruperea lucrătorului de poliție judiciară poate avea ca efect falsă raportare a faptelor, sustragerea de sesizări, maniera de investigare, aprecierea asupra existenței faptei, modul de soluționare a sesizării, furnizarea de informații esențiale. Dacă procurorul care supraveghează organul de cercetare penală va verifica în mod temeinic actele întocmite de polițist, riscul denaturării adevărului va fi minimalizat.

Monopolul deținut de polițist cu privire la capacitatea lui de a demara cercetări penale poate determina chiar comiterea din partea sa a unor infracțiuni de tipul șantajului: în schimbul anumitor beneficii, el va putea asigura protecția activității infracționale (cum ar fi proxenetismul sau furtul produselor petroliere). De asemenea, atribuțiile polițistului în legătură cu punerea în executare a mandatelor de urmărire generală, de arestare sau de executare a pedepselor, îl pot face pe acesta vulnerabil la acte de corupție comise în scopul sustragerii celor vinovați de comiterea unor infracțiuni de la urmărirea lor penală sau de la punerea lor sub arest ori în detenție.

Apropierea polițiștilor de mediul infracțional și contactul acestora cu mediul interlop poate avea drept efect faptul ca unii dintre ei să devină parte a sistemului de crimă organizată.

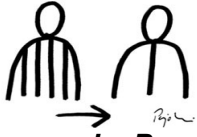
În raport cu poziția polițistului în sistemul juridic, doctrina a arătat că există nouă tipuri de corupție în poliție²⁰:

- corupția autorității, care permite primirea de foloase necuvenite prin uzarea de statutul de polițist (patronul unui restaurant dintr-o zonă rău famată acordă masă gratuită polițiștilor pentru a asigura paza zonei);
- favorizarea, care implică primirea de foloase pentru a facilita dezvoltarea relațiilor de afaceri ale corupătorilor (polițistul asigură paza la sustragerea combustibilului din conductele de petrol);
- furtul oportunist, prin care se însușesc bunuri de la arestați, victime sau de la locul comiterii infracțiunilor sau de pe proprietăți neprotejate (polițistul sustrage droguri confiscate pentru vânzare sau consum);
- șantajul, prin care polițistul primește foloase de la suspectii care comit infracțiuni pentru ascunderea ilegalității (polițistul primește mită pentru a nu deschide ancheta penală);
- protecția activităților ilegale, prin care se cumpără lipsa de reacție a polițistului, având astfel asigurată desfășurarea unor activități ilegale (polițistul este cumpărat de un proxenet dintr-un local cu favoruri sexuale prin prostituate);
- mita, prin care corupătorii încearcă să evite luarea unor măsuri procedurale (să nu fie reținuți, percheziționați ori bunurile să nu li se confişte) sau să obțină sustragerea unor probe incriminatorii de la dosar ori schimbarea încadrării juridice în infracțiuni mai ușoare;
- activități infracționale directe, care nu presupun existența unui corupător, ci sunt activități desfășurate de polițist contra persoanelor (cum este cazul în care decide să facă singur dreptate prin utilizarea armamentului din dotare);
- aranjamente interne, care implică darea și luarea de mită în cadrul unităților de poliție pentru a obține salarii de merit, stimulente, avansări înainte de termen, poziții administrative importante etc;
- plasarea de obiecte interzise, care presupune plasarea de droguri sau de alte obiecte a căror deținere, folosire și comercializare sunt pedepsite de lege, între bunurile unei persoane sau luarea în evidență pentru a o acuza.

²⁰ A se vedea Pavel Abraham, *Corupția*, Editura Detectiv, București, 2005, pp. 276-279.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

b. Procurorul este organul judiciar care efectuează urmărirea penală. El deține monopolul deciziei cu privire la trimiterea în judecată a persoanei bănuite de comiterea unui act ilicit, pentru a fi trasă la răspundere penală pentru săvârșirea unei infracțiuni; dacă suspectul este nevinovat, procurorul este singurul abilitat să dispună neînceperea urmăririi penale, scoaterea de sub urmărire penală sau încetarea urmăririi penale. Când persoana este trimisă în judecată, procurorul susține acuzarea în fața judecătorului.

Sunt cazuri când cercetarea penală nu este efectuată de lucrătorul de poliție judiciară, ci de însuși procurorul. În aceste situații, sunt valabile modalitățile de corupere descrise în cazul polițistului. În practică, s-au reclamat chiar cazuri când s-a încercat coruperea procurorului pentru a se deschide dosare de urmărire penală altor persoane²¹.

Cum cel cercetat de procuror are tot interesul de a nu fi trimis în judecată, el poate recurge la acte de corupere a procurorului pentru a i se da chiar de către acesta o soluție favorabilă. Dacă a fost trimis în judecată, poate mitui un procuror să nu susțină acuzarea sau să nu formuleze căi de atac împotriva hotărârii instanței de judecată care a fost favorabilă mituitorului.

Ca metodă de împiedicare a actelor ilegale sau netemeinice întocmite de procuror, menționăm verificarea lor de procurorul ierarhic superior (din oficiu sau la plângere) și de către judecător (numai la plângere și după adresarea ei procurorului ierarhic superior). În acest sens, auditul realizat de Freedom House în 2005 asupra impactului Strategiei Naționale Anticorupție 2001-2004 reclamă vulnerabilitatea poziției procurorului în raport cu procurorul ierarhic superior, identificând în această vulnerabilitate premisele unor probleme sistemice²². Planul de acțiune aferent Strategiei include măsuri clare pentru aplicarea principiului continuității în faza de urmărire penală: stabilirea unor criterii obiective de repartizare inițială a cauzelor, restricționarea posibilităților de redistribuire a dosarelor și de intervenție a procurorului ierarhic superior în desfășurarea urmăririi penale la cazuri expres și limitativ prevăzute de lege, introducerea controlului instanței cu privire la actele de infirmare ale procurorului ierarhic superior, la cererea procurorului care efectuează urmărirea penală în cauză²³.

Cu toate acestea, actualul Cod de procedură penală permite procurorilor din cadrul parchetelor ierarhic superioare preluarea, în vederea efectuării urmăririi penale, a unor cauze din competența parchetelor ierarhic inferioare. Semnalăm vulnerabilitatea în aprecierea situației când se impune această preluare, căci prin puterea de apreciere a conducătorului parchetului ierarhic superior, care nu presupune vreo motivare obligatorie a deciziei sau acordul procurorului de caz, se poate ajunge la o imixtiune în activitatea procurorului inițial și o deturnare a mersului corect al anchetei.

c. Judecătorul este magistratul care tranșează cu putere de lege un litigiu.

Când un cetățean este în fața instanței de judecată, scopul său este obținerea unei hotărâri favorabile, indiferent ce calitate procesuală are (reclamant sau pârât în procesele civile, parte vătămată

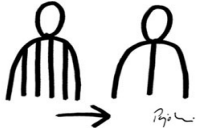
²¹ S-a formulat plângere contra unui procuror care ar fi luat mită pentru a pune sub acuzare un om de afaceri http://www.hotnews.ro/Arhiva_noiembrie_2007/articol_1152023/-htm.

²² Freedom House Washington, *Politicile Anticorupție ale Guvernului României – Raport de evaluare*, martie 2005, disponibil la www.just.ro.

²³ Și totuși, prin decizia Curții Constituționale nr. 345/2006, publicată în M.Of. nr.415 din 15.05.2006, s-a decis că dispoziția cuprinsă în fraza a doua a art. 64 alin. 3 din Legea nr. 304/2004 (dispoziție introdusă prin pachetul de reformă a justiției din 2005), prin care se prevede că „Măsura infirmării este supusă controlului instanței competente să judece cauza în fond, la cererea procurorului care a adoptat soluția”, este neconstituțională.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

ori civilă sau inculpat în procesele penale). În urma unor acte de corupție, judecătorul va putea să admită sau să respingă anumite probe pentru a-și justifica soluția, poate dispune consemnarea greșită a declarațiilor orale făcute de părți sau martori, poate urgenta sau întârzia soluționarea cazului ori poate pronunța intenționat o hotărâre neconformă cu probele administrate sau cu legea. Așadar, coruperea unui judecător poate influența mersul dosarului începând cu desemnarea judecătorului și alocarea cazurilor, până la tratamentul aplicat de acesta părților, timpul acordat fiecărui dosar, modul de conducere a dezbaterilor, aplicarea dispozițiilor ce impun imparțialitatea și la luarea deciziei.

Întrucât, începând cu luna martie 2005, repartizarea dosarelor către judecătorii din România se face în mod aleatoriu, de regulă computerizat, este posibil ca o anumită cauză să fie atribuită unui anumit judecător prin intermedierea grefierului/judecătorului ce are această atribuție și care, prin activitatea îndelungată cu soft-ul, poate anticipa completul de judecată căruia îi va reveni o anumită cauză: fie operațiunea nu se efectuează în ordinea intrării dosarelor, fie se introduc variabile de timp pentru o perioadă în care este doar o singură posibilitate de atribuire (un singur complet)²⁴, fie se introduc criterii de complexitate eronate pentru a ghida dosarul către un anumit complet²⁵.

Este de remarcat că soft-ul nu va genera repartizarea cauzei unui judecător nominal, ci unui complet de judecată ce poartă un anumit indicativ pentru a se identifica în raport cu altele. Componenta acestor complete ar trebui să se determine la fiecare *început de an*, însă președintele de secție ar putea modifica pe parcurs în alte condiții decât cele obiective. Oricum, componenta completelor de judecată nu este publică. De asemenea, cum componenta completului se stabilește la fiecare început de an chiar și pentru cauzele aflate în curs, este posibil ca un anumit dosar nesoluționat de un complet la sfârșitul anului, să fie preluat la începutul anului următor de alți judecători care sunt desemnați în componenta acelui complet²⁶.

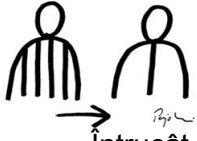
O altă modalitate de evitare a rezultatului împărțirii aleatorii este schimbarea componenței completului de judecată *în timpul anului*. Regula este că judecătorii care au fost desemnați să soluționeze o cauză nu pot fi înlocuiți decât pentru motive obiective. Or, de aceste motive se poate abuza prin cereri de învoire, concediu medical, concediu de odihnă. În acest fel, în componența completului va intra judecătorul din lista de permanență. Dacă și acesta se îmbolnăvește „subit”, în cele din urmă dosarul poate ajunge la judecătorul vizat. Tot astfel, o metodă de a interveni în componența completelor în timpul anului este de a înființa sau desființa complete de judecată, dosarele atribuindu-se noului complet, respectiv fiind preluate de la vechiul complet.

²⁴ De exemplu, o acțiune de chemare în judecată introdusă la registratură azi, primește un termen de judecată peste un număr de zile; dacă e introdusă peste trei zile și variabilele sunt identice, termenul de judecată „fixat” de computer va fi cu trei zile mai târziu. Cunoscându-se componența completului dinainte, se poate „alege” ziua în care să fie introdusă acțiunea. A se vedea și „Dedicație. O grefieră îl ajută pe C. să câștige Parcul B”, în cotidianul „Gardianul” din 01.02.2008 la <http://tinyurl.com/grefiera>.

²⁵ Acest lucru a fost posibil mai ales că, din martie 2005 și până în mai 2008 nu au fost stabilite criteriile de complexitate unitare. De abia prin Hotărârea nr. 561 din 15 mai 2008 CSM a stabilit gradele de complexitate unice naționale.

²⁶ Această vulnerabilitate poate afecta și jurisprudența unei instanțe. Să presupunem că într-o instanță de recurs sunt 3 complete alcătuite din trei judecători, din care două complete au o anumită practică, iar celălalt complet o altă practică în aceeași materie. Se poate lua decizia redistribuirii judecătorilor, astfel ca fiecare judecător din cel de-al treilea complet să devină membru al câte unui complet de judecată în care va trebui să se supună practicii dictate de majoritate, care poate să nu fie întotdeauna și cea corectă.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația Societatea pentru Justiție, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

Întrucât în România, computerul desemnează atât judecătorul cât și primul termen de judecată, se poate da mită pentru ca judecătorul să preschimbe termenul, grăbind în mod ilegal desfășurarea procedurii²⁷. De asemenea, se poate da mită pentru ca judecătorul să acorde în alte condiții decât cele legale scutiri sau reduceri ale taxelor de timbru datorate pentru promovarea acțiunilor civile.

Se poate abuza și de modul în care circulă dosarul în cadrul secției ca urmare a transpunerii lui la o altă secție sau a declinării lui la o altă instanță de unde este retrimis: dacă nu există preocupări pentru urmărirea continuității completului inițial în aceste situații, dosarul poate fi trimis „din greșeală” unui alt complet. Au fost și cazuri în care dosarul a fost pur și simplu trecut la un alt complet de judecată de către președintele secției²⁸.

Cu privire la părți, menționăm că acestea nu cunosc întotdeauna identitatea membrilor din completul care le soluționează cauza, ceea ce face imposibilă aplicarea dispozițiilor legale care ocrotesc imparțialitatea: de exemplu, dacă numele judecătorului nu este afișat pe ușa instanței sau dacă partea decide să se judece cauza în lipsa sa și cum pe site-ul instanței nu apare afișată componența completului, un judecător care este rudă cu partea adversă sau cu avocatul acesteia nu ar putea fi recuzat necunoscându-se identitatea sa. Nu același lucru se poate spune și cu privire la procurori: acestora li se comunică în mod regulat lista de permanență cu judecătorii programați pentru a soluționa cererile de arestare astfel că, teoretic, procurorii pot alege ziua când să înregistreze propunerea de arestare a unei anumite persoane, atunci când practica judiciară a judecătorilor nu este unitară sub acest aspect.

Chiar și părțile pot ocoli sistemul de distribuire aleatorie a dosarelor: astfel, este deja extinsă practica justițiabililor/avocaților de a se formula mai multe acțiuni cu același conținut care se înregistrează pe rând la instanță. După distribuirea lor unor complete diferite, partea renunță la acțiunile ce au ajuns în fața completelor „nedorite”. Se profită astfel de faptul că nu există practica de a se verifica, la înregistrarea acțiunilor, existența pe rol a unor dosare cu același obiect și aceleași părți²⁹, și nici cea de sancționare a părților care abuzează astfel de drepturile lor procesuale.

Un alt sector vulnerabil îl constituie soluționarea cererilor de strămutare, în care se manifestă pe deplin puterea discreționară și opacitatea organelor judiciare. Astfel, cel care dorește să mute un proces într-o altă localitate, trebuie să formuleze o cerere de strămutare la Înalta Curte de Casație și

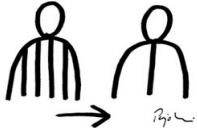
²⁷ De remarcat contradicțiile de procedură din legislație: potrivit art. 99 alin.8 din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești „cererile de preschimbare a primului termen de judecată vor fi soluționate de completul de judecată care a primit dosarul prin repartizare aleatorie”, pe când potrivit art. 153 alin 3 C.proc.civ. „Soluționarea cererii de preschimbare a primului termen de judecată este de competența președintelui instanței, a vicepreședintelui instanței, a președintelui de secție ori a judecătorului care îl înlocuiește. În cursul judecării procesului cererea de preschimbare a termenului se soluționează de către completul de judecată”. Aceasta poate facilita imixtiunea președintelui de instanță în administrarea dosarului de către judecătorul cauzei.

²⁸ „Casa Monicăi, povestea completă”, în ziarul Cotidianul din 12.12.2005: casa revendicată de proprietar nu a fost restituită acestuia, respingându-se recursul formulat de reclamant prin decizia ICCJ; ulterior, s-a descoperit că în acel imobil locuiau părinții unui medic care l-a tratat pe soțul unei judecătoare din complet în timpul procesului și că dosarul a ajuns la această judecătoare prin implicarea președintelui de secție, deși prin împărțirea aleatorie revenise unui alt complet.

²⁹ În procedura insolvenței, potrivit dispozițiilor art. 31 din Legea nr.85/2006, judecătorul sindic are obligația de a verifica din oficiu dacă pe rolul instanței mai există vreo cerere formulată contra debitoarei ori chiar de către debitoare. Mai mult, sunt instituite aplicații ale unirii pricinilor/litispendenței reglementate în art.163-164 C.proc.civ.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația Societatea pentru Justiție, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

Justiție, unde procedura se desfășoară în secret (doar în procedura civilă), iar hotărârea nu se motivează (în procedura civilă; aceasta se întâlnește și în procedura penală, deoarece în realitate motivarea este limitată la indicarea textelor de lege) și nu este supusă căilor de atac. Indiferent de motivele invocate, care sunt reglementate doar generic în lege³⁰, cât timp acestea rămân la aprecierea judecătorului, partea ar putea interveni pentru a influența soluționarea legală, iar completul de judecată nici măcar nu este ținut să arate de ce a dispus strămutarea unui dosar. Mai mult, până în prezent nu există nicio reglementare legală cu privire la modalitatea prin care se desemnează o altă instanță la care se strămută dosarul, ceea ce creează puternice suspiciuni cu privire la corectitudinea dezinvestirii unei instanțe și, mai ales, a investirii unei anumite alte instanțe. În fine, în materie civilă, președintele instanței judecătorești competente poate dispune în mod discreționar suspendarea judecării cauzei până la soluționarea cererii de strămutare de către completul de judecată desemnat, nefiind ținut să își motiveze decizia (art.40 alin.2 C.proc.civ), ceea ce are semnificația unei imixțiuni clare a unui organ administrativ în activitatea organului jurisdicțional.

Se poate da mită de către cel trimis în judecată pentru a beneficia de o sancțiune mai ușoară. Nemotivarea de către judecător a soluțiilor în acest sens sau motivarea deficitară fac ca modul discreționar de dozare a unei pedepse sau de stabilire a modului de executare a ei să permită acte de corupție sau cel puțin existența și amplificarea suspiciunilor cu privire la aceasta.

Întrucât eventualele greșeli de judecată (intenționate sau nu) se corectează numai prin exercitarea căilor de atac, ordinare sau extraordinare, sectorul vulnerabil este reprezentat în special de judecătorii care dețin monopolul de a soluționa cauza în ultimă instanță: cât timp după ce aceștia pronunță hotărârea judecătorească nu mai există nicio altă instanță care să le verifice hotărârea, judecătorii din recurs vor fi „ținte” preferate ale mituitorilor în comparație cu judecătorii de la instanțele inferioare. Cu toate acestea, și judecătorii de la Judecătorii sunt vulnerabili - este vorba în special de cei din orașele situate la distanță de cele în care se află Tribunale. Cetățeanul va prefera să încerce „a rezolva” local cazul său, fără să mai fie nevoit să formuleze căile de atac care ar impune deplasarea într-o altă localitate.

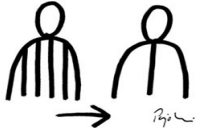
Comiterea unei erori judiciare intenționate ca urmare a corupției poate atrage condamnarea penală a magistratului sau sancționarea sa disciplinară. În această situație, hotărârea va putea fi îndreptată pe calea de atac a revizuirii (art. 322 pct. 4 C.proc.civ, respectiv art. 394 alin. 1 lit. d C.proc.pen).

Se poate corupe un judecător nu numai pentru a soluționa într-un anumit fel o cauză. Au fost situații în care s-a pretins mită pentru grăbirea redactării unor soluții. Dar mita se poate da și pentru a întârzia o procedură. Amânarea nejustificată a soluționării unei cauze poate duce la împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale, de exemplu. De asemenea, se poate corupe judecătorul delegat cu punerea în executare a pedepselor, pentru ca după rămânerea definitivă a unei hotărâri

³⁰ Ne referim la motivele din art. 37 alin 2 C.proc.civ: „Strămutarea pricinii se mai poate cere pentru motive de *bănuială legitimă* sau de *siguranță publică*. Bănuiala se socotește legitimă ori de câte ori se poate presupune că nepărtinirea judecătorilor ar putea fi știrbită datorită împrejurării pricinii, calității părților ori vrăjmășiilor locale. Constituie motive de siguranță publică acele împrejurări care creează presupunerea că judecata procesului la instanța competentă ar putea produce tulburarea ordinii publice”. Și din art. 55 alin.1 C.proc.pen: „Înalta Curte de Casație și Justiție strămută judecarea unei cauze de la instanță competentă la o altă instanță egală în grad, în cazul în care *imparțialitatea judecătorilor ar putea fi știrbită* datorită împrejurărilor cauzei, dușmăniilor locale sau calității părților, când există *pericolul de tulburare a ordinii publice* (...)”.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

judecătorești de condamnare la pedeapsa închisorii în penitenciar să dea dispoziție grefierului abilitat de a nu emite mandatul de executare a pedepsei.

Trebuie să menționăm și efectele indirecte ale coruperii unui polițist sau magistrat pentru a soluționa într-o anumită modalitate un caz dat, căci de acea soluție depind și alte stări de fapt care pot influența mersul societății. Astfel, neverificarea informațiilor cu privire la o licitație trucată poate favoriza terminarea unei clădiri fără respectarea normelor de siguranță ceea ce pune în pericol viața persoanelor. Mituirea polițiștilor sau chiar a agenților SRI permite acțiuni nestingherite ale rețelilor de crimă organizată, ceea ce are consecințe negative asupra unui număr limitat de persoane (trafic de persoane) sau nelimitat (trafic de arme), pe termen lung (trafic de droguri) etc. Nesanționarea de către judecător a unui funcționar care a comis o ilegalitate poate permite o privatizare frauduloasă. Mituirea unui judecător însărcinat cu soluționarea unor contestații, determină menținerea unor concesiuni ilegale și punerea în primejdie a familiilor angajaților. Scutirea nelegală de impozite și taxe ale unei societăți comerciale cu mari datorii la stat nu va permite încasarea acestora și, astfel, se accentuează deficitul bugetar. Infractori periculoși pot rămâne în libertate ca urmare a scurgerilor de informații de la polițiști sau procurori sau pot fi puși în libertate ca urmare mituirii unor judecători, punând astfel în pericol siguranța oricărui cetățean.

d. Personalul instanțelor și parchetelor este implicat în special în înregistrarea datelor și manevrarea dosarelor. Acestui personal îi revine, în special, atribuția efectuării actelor de administrare judiciară.

În cele mai multe instanțe din țară, operațiunea de repartizare computerizată către judecători a dosarelor revine unui grefier anume desemnat. Or, în cazul existenței unei legături neetice între grefierul însărcinat cu aceasta și avocatul care depune cererea de chemare în judecată, se poate determina grefierul să amâne introducerea datelor după înregistrarea altor cereri ulterioare, pentru ca dosarul vizat să ajungă la un anumit judecător.

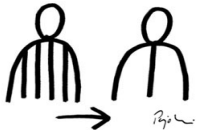
Grefierul de ședință poate fi determinat prin corupere să nu emită citațiile pentru a îngreuna astfel derularea procedurilor sau să sustragă probe din dosar pentru a denatura adevărul; agentul procedural sau poștașul poate fi corupt de către părți pentru a altera sau chiar distruge citațiile ori actele ce se comunică. În felul acesta părțile ar putea evita sau amâna prezența lor în fața organelor judiciare ori pot fi repuse în termene pe care le-au pierdut.

De asemenea, se poate oferi mită pentru a fi ascuns un dosar ori, din contră, pentru a fi găsit și pus mai repede la dispoziție părților în arhivă. Părțile sau chiar terții, inclusiv jurnaliștii, pot da mită pentru a obține copii după înscrisurile de la dosar, fără încuviințarea judecătorului sau grefierului-șef, chiar și după documentele nepublice cum ar fi transcrierile unor interceptări audio.

În aceeași idee, se pot sustrage din dosare dovezile de comunicare ale actelor procedurale prin coruperea grefierilor-arhivari, ori se poate grăbi procedura de eliberare a certificatului doveditor cu privire la desfășurarea unui proces. În schimbul unei „atenții”, partea sau avocatul ei poate fi servită în mod preferențial la arhivă sau chiar în afara orelor de program, ori li se poate permite scoaterea dosarului din arhivă sau chiar din instanță.

În fine, avocații sau părțile pot apela la grefierii-dactilografi pentru a le dactilografia acțiunile pe care ulterior le vor introduce la aceeași instanță.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

e. **Expertul** este persoana care posedă cunoștințe de specialitate într-un anumit domeniu, ce excede pregătirii organului judiciar și care ajută astfel la elucidarea unui caz. De exemplu, în cauzele privind restituirea T.V.A., judecătorul de contencios fiscal va apela la un expert contabil pentru a se calcula cu exactitate suma de restituit de către organele financiare (expertize contabile³¹), într-o cauză de fond funciar, se va apela la un expert topografic pentru identificarea parcelelor în litigiu (expertize tehnico-judiciare³²); într-o cauză privind un accident rutier, se va apela la un expert tehnic pentru calcularea dinamicii modului de producere a accidentului; dacă se contestă o semnătură pe un înscris, se apelează la un expert criminalist în domeniul grafoscopiei (expertize criminalistice³³); dacă trebuie analizată alcoolemia unei persoane surprinsă conducând un autoturism pe drumul public, se efectuează o expertiză de calcul retroactiv al alcoolemiei (expertize medico-legale³⁴) etc.

Raportul de expertiză are o valoare probantă de sine-stătătoare, ceea ce înseamnă că el singur poate duce la formarea opiniei și luarea unei decizii de către magistrat, fără a mai fi nevoie de existența altor probe. Prin coruperea experților se poate urmări obținerea unor concluzii favorabile în rapoartele de expertiză întocmite de aceștia, ceea ce implică comiterea unor infracțiuni de fals de către experți sau de mărturie mincinoasă în cazul în care sunt chemați pentru lămuriri orale în fața organului judiciar. Afectate fiind constatările și concluziile expertului, automat va fi deturnată și temeinicia soluției pe care o va pronunța procurorul sau judecătorul cauzei. Când sunt dubii asupra modalității de efectuare a expertizelor sau asupra concluziilor experților, magistratul poate ordona o nouă expertiză, întocmită de un alt expert sau de o comisie de experți. Menționăm însă că magistratul nu este obligat să acorde credit concluziilor primei sau ultimei expertize.

O situație alarmantă este în cazul *expertizei oficiale*: deși legea permite participarea unui expert autorizat propus de parte, acesta nu are posibilitatea legală de a interveni fizic în desfășurarea expertizei, ci doar prin observații la obiectul expertizei și la raport, care trebuie adresate organului judiciar. Ceea ce înseamnă că în expertiza oficială este consacrat un monopol de stat (ne referim la Institutul de Medicină Legală „Mina Minovici” și la Institutul de Expertize Criminalistice din cadrul Ministerului Justiției).

De asemenea, în expertiza criminalistică³⁵, sunt domenii în care există un număr restrâns de experți, ceea ce înseamnă că în caz de contestație nu ar avea cine să efectueze o *nouă expertiză*. Prin urmare, expertizele fiind neverificabile, aceste sectoare sunt vulnerabile la corupție. Chiar și în celelalte

³¹ OG nr. 65/1994 privind dobândirea calității de expert contabil și de contabil autorizat, publicată în M.Of. nr. 243 din 30 august 1994.

³² OG nr. 2/2000 privind organizarea activității de expertiză tehnică judiciară și extrajudiciară, publicată în M.Of. nr. 26 din 25 ianuarie 2000.

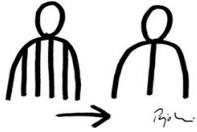
³³ HG nr. 368/1998 privind organizarea și funcționarea Institutului Național de Expertize Criminalistice, publicată în M.Of. nr. 248 din 3.07.1998; art.26 alin. pct. 15 din Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, publicată în M.Of. nr. 305 din 9.05.2002; art. 1 lit. (a) din HG nr. 1411 din 02.09.2004, publicată în M.Of. nr. 833 din 09.09.2004 privind aprobarea înființării, pe lângă Serviciul Român de Informații, a unor activități finanțate integral din venituri proprii; OG nr. 75/2000 privind autorizarea experților criminaliști, publicată în M.Of. nr. 407 din 29.08.2000.

³⁴ OG nr. 1 din 20 ianuarie 2000 privind organizarea activității și funcționarea instituțiilor de medicină legală, republicată în M.Of. nr. 996 din 10.11.2005.

³⁵ Astfel de expertize sunt efectuate în cadrul Institutului Național de Expertize Criminalistice din subordinea Ministerului Justiției; numărul experților oficiali este de aproximativ 30 la nivel național.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația Societatea pentru Justiție, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

domenii în care se poate efectua atât o expertiză (de către un expert), cât și o nouă expertiză (de către o comisie de experți), cât timp nu se poate supune analizei unor experți *din afara sistemului oficial*, înseamnă că o eventuală contestare a celor reținute de experții oficiali nu va avea cine să o efectueze. De exemplu, dacă o parte dintr-un dosar reclamă un expert criminalist pentru fals în legătură cu concluziile acestuia dintr-un raport de expertiză, organele judiciare ar trebui să verifice alegațiile cerând părerea unui alt expert, care este însă coleg cu cel reclamat, în aceeași instituție. Datorită acestui mod de concepere a sistemului, experții oficiali pot da orice soluții doresc sau li se cer, neputând nimeni să îi tragă la răspundere pentru concluziile lor³⁶. Evident, soluția care se impune este renunțarea de îndată a monopolului de stat și liberalizarea acestei profesii³⁷.

O situație de asemenea mai specială este în cazul *analizelor toxicologice*. Astfel, când la volanul unui autoturism se află un conducător auto care a consumat băuturi alcoolice, polițistul îi măsoară cantitatea de alcool în aerul expirat, folosind alcotestul. Dacă acesta indică peste 0,4 mg/l alcool pur în aerul expirat, șoferul va fi condus obligatoriu la o unitate medicală pentru recoltarea de probe biologice, iar dacă se constată că respectivul conducător auto are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge, fapta constituie infracțiune și el este pasibil de pedeapsa închisorii de la unu la 5 ani³⁸.

Concentrația de alcool în litrul de sânge trebuie să fie de peste 0,8 g/l, deci dublul valorii obținute de polițist pentru aerul expirat. Prin urmare, cel care intenționează să se sustragă răspunderii penale, va încerca să corupă fie polițistul pentru a nu-l conduce la clinică ori pentru a întârzia deplasarea în vederea recoltării probelor astfel încât alcoolemia să scadă între timp, fie să corupă organele medicale pentru modificarea rezultatelor reale. Dacă totuși s-a format dosar penal, suspectul poate solicita o expertiză de calcul retroactiv al alcoolemiei. Aceasta se efectuează în rețeaua Institutului de Medicină Legală „Mina Minovici”. Suspectul va recunoaște că a consumat alcool, dar va susține că într-o cantitate mai mică decât cea reală și va adăuga în mod fals că, cu puțin timp înainte de a fi depistat de poliție la volanul autoturismului, a consumat și alimente într-o cantitate apreciabilă, astfel că medicul legist dacă reține ca fiind reale cele relatate și va apela și la factori precum greutatea și vârsta șoferului, va atesta valori ale alcoolemiei sub cele reale³⁹. Însă această nouă valoare nu

³⁶ A se vedea ziarul *Gardianul* din 10.09.2007, „*Monopol de stat în mafia expertizelor*”, la <http://www.gardianul.ro/index.php?pag=nw&id=100767>.

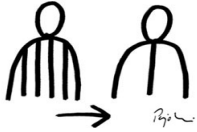
³⁷ În acest sens este și poziția asociației *Societatea pentru Justiție* - a se vedea comunicatul de presă din 17.11.2008 pe www.sojust.ro.

³⁸ A se vedea art. 88 și art. 89 din *OUG nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice*, republicată în M.Of. nr. 670 din 3.08.2006, cu modificările ulterioare.

³⁹ După ingestie, alcoolul este absorbit în organism în funcție de concentrația băuturii, rapiditatea ingerării, absența sau prezența alimentelor în stomac. Dacă stomacul e gol, alcoolul va trece în sânge în proporție de 90-95% în 30 minute, iar când stomacul e plin absorbția se poate prelungi până la 90 min. Alcoolemia maximă este în perioada de 30-90 min de la ingerare, în funcție de cantitatea consumată; rata de eliminare a alcoolului este de 0,10-0,30 g‰ pe oră, în funcție de cât de obișnuit este organismul cu alcoolul. Ca urmare, deși în aerul expirat polițistul depistează, de exemplu, 0,75 mg alcool pur în litrul de aer expirat ceea ce ar corespunde cu un nivel de 1,5 g alcool pur în litrul de sânge (cu mult peste limita de 0,8), dacă sunt considerate ca fiind valabile susținerile suspectului cum că tocmai se ridicase de la masă unde consumase 500 gr. coniac, 1 l vin și mâncase o porție mare de carne, orez și salată, medicul legist poate ajunge la concluzia că la ora depistării sale în trafic era la

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația Societatea pentru Justiție, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

trebuie să fie decât orientativă pentru magistrat, cele susținute de cel anchetat în fața medicului-legist cu privire la timp, alimente, cantitate etc. trebuind a fi confirmate cu alte mijloace de probă.

Tot în materie penală, este de menționat importanța unor rapoarte de expertiză favorabile întocmite de medicii legiști pentru *boala gravă* de care suferă condamnatul și care impune amânarea sau întreruperea executării pedepsei, respectiv de medicii legiști psihiatri pentru a determina existența *discernământului* suspectului în momentul comiterii faptei. Faptul că există modalități prin care se poate ocoli executarea pedepsei cu închisoarea (în primul caz)⁴⁰, sau chiar de orice formă de răspundere penală (în al doilea caz)⁴¹, fac ca aceste domenii să fie ținta unor acte de corupție.

În fine, gravitatea unor leziuni se măsoară prin *numărul de zile de îngrijiri medicale*. În funcție de cuantumul acestuia, încadrarea juridică a faptei și gravitatea sancțiunii diferă. Prin urmare, medicul-legist poate fi „stimulat” de făptuitor pentru a constata că vătămarea a cauzat leziuni ce necesită un număr inferior de zile de îngrijiri medicale decât cel real, suficient pentru a atrage o încadrare juridică mai ușoară.

Interpretul este un tip special de expert care asigură traducerea documentelor scrise și interpretarea în cazul dezbaterilor orale desfășurate în fața organelor judiciare. El poate fi corupt de cineva interesat pentru a releva în fața organului judiciar aspecte diferite decât cele reale și pe care acesta din urmă nu are cum să le sesizeze datorită faptului că nu cunoaște limba sau semnele participanților la proces.

f. Lucrătorul din penitenciar poate fi mituit în scopul de a asigura deținutului un regim de executare în alte condiții decât cele legale⁴². Astfel, deținutul sau rudele ori avocatul lui pot da mită pentru a-i facilita condamnatului un loc de muncă mai ușor, ori contactul cu rudele în alte condiții decât cele legale sau vizite, ori pachete în plus. De asemenea, se pot corupe gardienii pentru a permite ca deținutul să folosească ilicit anumite bunuri (ex. telefoane, droguri, alcool).

Prin înțelegeri între deținuții scoși la muncă și supraveghetori, sau între deținuții aflați în procedură de transfer ori cu afaceri judiciare la instanță și personalul din escortă ce ar trebui să îi păzească, se poate înlesni evadarea. Ofițerul de evidență a deținuților poate primi mită pentru a modifica unele date asigurând astfel o scurtare a duratei executării pedepsei. Șeful unui punct de lucru poate primi mită pentru a dispune folosirea deținuților la prestarea unor activități în beneficiul unor particulari. Ofițerul responsabil cu disciplina poate fi mituit pentru a nu-l sancționa pe deținutul vinovat

---

începutul curbei de creștere a alcoolemiei și că suspectul avea o alcoolemie în creștere de 0,75 g‰ la acel moment (deci sub limita de 0,8, ceea ce va atrage doar o răspundere contravențională).

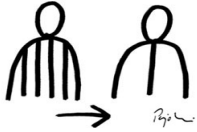
⁴⁰ Potrivit unor informații de presă, claustrofobia, deviația de sept și atrofierea testiculelor ar fi fost considerate în anumite situații drept motive medicale pentru ca unor condamnați la pedeapsa închisorii să le fie întreruptă executarea acesteia. A se vedea „Prison break cu scutire medicală - de la atrofierea testiculelor la glaucom” în ziarul Gândul din 2.02.2009, la <http://tinyurl.com/scutiremed>.

⁴¹ Diagnosticul nereal dat de un medic în cazul unui arestat preventiv pentru terorism, a dus la punerea sa în libertate urmată de fuga sa din țară. A se vedea „Procurorul N. - demis, medicul T. de la Rahova - acuzat de fals intelectual” în ziarul Curentul din 25 Iulie 2006, la <http://tinyurl.com/hayssam>.

⁴² *Legea nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal*, publicată în M.Of. nr. 627 din 20.07.2006; HG nr. 1897/2006 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr. 275/2006, publicată în M.Of. nr. 24 din 16.01.2007.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

de comiterea unei abateri disciplinare, care altfel ar înlătura acestuia anumite beneficii legale, sau pentru a-i acorda în mod ilegal recompense.

Directorul unui penitenciar poate fi mituit pentru a facilita învoiri, iar directorul Administrației Naționale a Penitenciarelor pentru a dispune transferarea deținutului într-un alt penitenciar, cu regim mai favorabil. Medicul de penitenciar poate pretinde și lua mită pentru a asigura accesul deținuților la substanțe nepermise.

Se pot corupe membrii din comisia care are monopolul asupra individualizării regimului de executare a pedepsei pentru a stabili deținutului un regim semi-deschis în loc de cel închis, sau unul deschis în loc de cel semi-deschis, dar și judecătorul delegat pentru executarea pedepselor pentru a decide schimbarea acestui regim. De asemenea, se pot corupe acești membri când sunt constituiți în comisia de liberare condiționată pentru a propune instanței liberarea deținutului mai înainte de executarea integrală a pedepsei cu închisoarea.

g. Un tip special de expert este **practicianul în insolvență**. Este acea persoană implicată de judecătorul sindic în procedurile de faliment ale societăților comerciale⁴³. În lipsa unor criterii de desemnare a lichidatorilor, toată puterea discreționară aparținând judecătorului sindic, este posibilă crearea unor legături între cei implicați: pentru că onorariile lichidatorilor sunt substanțiale, ei au tot interesul de a fi implicați în cât mai multe dosare și mai ales în cazul unor societăți mari, astfel că ar putea fi dispuși să împartă onorariul cu judecătorul, în vederea desemnării lor.

h. Din ecuația procesului nu trebuie omis **martorul**. Este drept că sunt situații când martorul nu relatează fidel organelor judiciare o stare de fapt datorită percepției denaturate a realității sau imposibilității de redare a acesteia. Sunt însă situații când martorul depune mărturie mincinoasă fie pentru că a fost „cumpărat” de partea care l-a propus, fie chiar de către partea adversă⁴⁴.

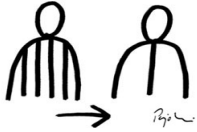
i. Se pot întâlni situații când **avocații** sunt cumpărați de către partea adversă, pentru a nu reprezenta întocmai interesele clientului care i-a angajat inițial. De cele mai multe ori însă, prin intermediul avocaților, justițiabilii speră să corupă organele judiciare, ceea ce face ca acei avocați să fie pasibili de trafic de influență. Cei mai expuși sunt avocații care au fost magistrați, polițiști ori grefieri, partea sperând că și-au păstrat legăturile cu cei care le-au fost colegi. De altfel, aceste categorii de persoane au acces mai facil la informațiile din sistem și în birourile foștilor colegi.

Sunt situații în care avocații pretind o sumă de bani pentru a o da procurorului sau judecătorului, spunând părții că aceasta va asigura succesul obținerii unei decizii favorabile, fără ca ulterior să-l contacteze însă în realitate pe magistrat. Dată fiind percepția de corupție extinsă și miza procesului, partea este tentată să achite această sumă. În realitate, în funcție de natura cauzei, anumite soluții pot fi anticipate de cei care pretind sumele de bani: de exemplu, când practica judiciară pe un anumit tip de spețe este constantă (de exemplu, acordarea suspendării condiționate a pedepsei atunci când

⁴³ OUG nr. 86/2006 privind organizarea activității practicienilor în insolvență, publicată în M.Of. nr. 944 din 22.11.2006.

⁴⁴ Au fost întâlnite cazuri când la dosar s-au depus declarații ale unor martori fictivi, în special martori asistenți, declarații întocmite chiar de către polițiști sau procurori pentru a da aparență de temeinicie a învinuirilor aduse unor persoane cercetate de ei.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

infractorul este primar și infracțiunea comisă este ușoară), sau când se invocă excepții de procedură clare care este evident că vor fi admise. Pronunțarea soluției în sensul prezis, fără o cunoaștere a realității, formează impresia părții că suma dată a ajuns la magistrat, astfel că la un sondaj de opinie cu privire la corupția magistraților, justițiabilul va răspunde în mod eronat cum că știe din experiența sa proprie cazuri de corupție implicând magistrații.

De asemenea, sunt situații când unii avocați, pentru a ascunde slaba pregătire a apărării, induc în eroare partea pe care o reprezintă susținând că pierderea acțiunii s-ar datora coruperii judecătorului de către partea adversă, fapt care din nou duce la o percepție eronată a justițiabilului cu privire la corupția din rândul magistraților.

Traficul de influență și înșelăciunea pot fi comise însă, în egală măsură, și de polițiști, și de procurori, și de judecători, care promit că vor interveni pe lângă colegi pentru a obține soluții convenabile celui care dă folosul.

j. Se pot imagina situații de corupere și a altor profesioniști implicați în actul de justiție. De exemplu, se poate da mită unui **executor** de către debitor, pentru ca acesta să nu pornească urmărirea silită contra sa, sau pentru a exclude anumite bunuri de la urmărirea silită. Ori se poate corupe un **consilier de probațiune** pentru ca persoana aflată în curs de cercetare să obțină un referat de evaluare favorabil în funcție de care judecătorul să decidă că sancțiunea închisorii poate fi executată cu suspendarea condiționată sub supraveghere. Ori se poate corupe **asistentul social** de la Autoritatea Tutelară pentru a propune încredințarea copilului unui anumit părinte dintre cei doi aflați în divorț.

k. Corupția ar putea fi întâlnită și în cazul **inspectorilor de integritate** din cadrul ANI. Aceștia sunt competenți să verifice modul în care demnitarii, magistrații, funcționarii publici își îndeplinesc obligațiile legale cu privire la depunerea declarațiilor de avere, justificarea averii, la respectarea dispozițiilor cu privire la evitarea conflictelor de interese și a incompatibilităților. Prin influențarea lor, atât din interiorul instituției (de exemplu, de organul care are atribuția evaluării profesionale a fiecărui inspector), cât și din afara ei (de exemplu, prin intermediul membrilor Consiliului Național de Integritate⁴⁵), corectitudinea investigațiilor poate fi zădărnicită.

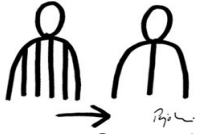
3. Sectoare administrative vulnerabile

Așa cum am arătat, din punct de vedere organizatoric, instituțiile judiciare funcționează ca orice altă instituție publică, iar sectoarele vulnerabile în această situație sunt cele în care se iau decizii pur *administrative*. Acestea susțin, în cele din urmă, îndeplinirea funcțională a instituțiilor juridice. Astfel:

a. Sectorul de **resurse umane** este unul vulnerabil.

⁴⁵ De altfel, în Raportul intermediar al Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele realizate de România în cadrul Mecanismului de cooperare și verificare din 12.02.2009, se reține: „Agenția a reușit să respingă încercarea unui membru al Consiliului Național de Integritate, organismul său de supraveghere, de a influența procesul de luare a deciziei într-un anumit caz”.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

Organele judiciare, asociațiile nonguvernamentale sau presa au relatat deseori despre cumpărarea subiectelor de examen pentru ocuparea unor posturi de conducere la parchete⁴⁶, despre examinarea concurenților de către persoane aflate în relații administrative directe la instanțe⁴⁷, despre nepotisme în rândul cadrelor din ANP⁴⁸, despre „pile” la recrutarea în Poliție și Jandarmerie⁴⁹, despre examinarea concurenților de către colegii de birou la Ministerul Justiției⁵⁰ sau în notariat⁵¹, despre obținerea de unii experți a dreptului de a efectua expertize în domenii în care nu dețin specialitate⁵²; mai amintim folosirea mașinilor penitenciarului în scop personal sau construirea de imobile proprietate privată de către comandantul penitenciarului folosind deținuții⁵³; la fiecare concurs pentru intrarea în Barou se vehiculează sume pe care candidații le-ar achita avocaților cu vechime pentru a fi primiți ca stagiați⁵⁴, aspect recunoscut chiar de unii avocați, dar niciodată reclamat organelor în drept.

⁴⁶ Comunicat DNA, 6 mai 2008: patru procurori, un judecător și un notar au fost trimiși în judecată pentru fraudarea prin acces ilegal la subiectele de concurs pentru promovare în funcții de conducere a procurorilor, la www.pna.ro.

⁴⁷ Comunicat UNJR, 30 nov.2007: se reclamă examinarea unor judecători, dintre care unii cu funcții de conducere, de către alți judecători având funcții de conducere la instanțe din raza aceleiași curți de apel, la concursul pentru ocuparea posturilor de conducere la instanțe, la www.unjr.ro.

⁴⁸ Gândul, 29 mai 2007, *Șeful Penitenciarelor, acuzat și el că și-a angajat neamurile la pușcăriile din Dolj*, la <http://tinyurl.com/penitfamilie>: informarea nr. 252122 din 22.01.2007 adresată ministrului justiției: circa jumătate din cei 12.000 de angajați se află în relații de rudenie, în interiorul penitenciarelor formându-se adevărate triburi; directorul general al ANP intervine pe lângă comisia de examinare pentru angajarea în sistem a două rude ale sale și a gazdei acestora.

⁴⁹ Cotidianul, 6 nov 2007: *Angajații internelor se plâng de pile*: Potrivit unui sondaj făcut de Direcția Generală Anticorupție, percepția angajaților este că în MAI angajările se fac pe pile.

⁵⁰ Cotidianul, 22 oct.2007, *Clanul Chiuariu acaparează justiția*, la www.cotidianul.ro/clanul_chiuariu_acapareaza_justitia-34398.html: la concursul de admitere la Ministerul Justiției în posturi de personal de specialitate juridică asimilat magistraților au participat și consilieri ai ministrului, în timp ce din comisia de examinare și de soluționare a contestațiilor au făcut parte consilieri ai ministrului, colegi de birou cu candidații.

⁵¹ Cotidianul, 23 oct. 2007, *Pupila lui Chiuariu a ajuns și notar*, la www.cotidianul.ro/pupila_lui_chiuariu_a_ajuns_si_notar-34467.html: un consilier al ministrului concurează pentru un post de notar, iar din comisa de examinare face parte un alt consilier al ministrului, coleg cu primul.

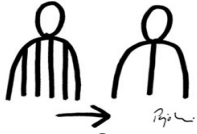
⁵² Ziuă de Cluj, 9 mai 2005, *Driblarea Justiției*, articol preluat de Hotnews-știri din presa regională, la <http://tinyurl.com/driblare>. După pensionare ca expert oficial din Institutul Național de Expertize Criminalistice, o persoană de profesie chimist ar fi obținut prin intermediul directorului Direcției de Resurse Umane din Ministerul Justiției o legitimație care atestă dreptul acestuia de a profesa ca expert autorizat și în domeniul vocii și vorbirii; legitimația ar fi folosit-o în fața instanței și ar fi obținut dreptul de a participa la efectuarea expertizelor în domeniul pentru care nu avea niciun fel de pregătire și nu a susținut nicio verificare.

⁵³ Ziuă, 12 aug. 1998, *Șeful Penitenciarului Găești îi forțează pe deținuți să-i muncească pământurile*, la <http://www.ziua.net/display.php?data=1998-08-12&id=11964>.

⁵⁴ *Taxă de castă*, în Clujeanul, 9 aug. 2007 (10.000 de euro dacă ești norocos. 50.000 de euro dacă n-ai nicio recomandare), la <http://old.clujeanul.ro/articol/ziar/cluj/taxa-de-casta/16670/14> și *Nu se poate fără șpagă?*, în Clujeanul, 15.08.2007, la <http://old.clujeanul.ro/articol/ziar/cluj/nu-se-poate-fara-spagac/16761/307/>; „taxa” de 10.000 euro este menționată și în *Scandal la admiterea în Barou*, Viața liberă, Galați, 10 ian.2008, preluat la <http://bota.ro/wp-content/uploads/2008/01/spagagalati.doc>.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

Cea mai vulnerabilă probă s-a dovedit a fi, la fiecare concurs, *examinarea orală* unde, datorită puterii discreționare manifestat de membrii comisiei de concurs și a faptului că, de regulă, nu există posibilitatea contestării acestei probe, se creează pe de o parte dubii concurenților asupra obiectivității desfășurării probelor, pe de altă parte publicului larg impresia întemeiată pe fapte rezonabile a perpetuării unor interese de grup ce sunt la limita penalului prin prezența evidentă a unor conflicte de interese. De asemenea, etapa de rezolvare a *contestațiilor* este una vulnerabilă, concurenții care au pierdut fiind dispuși a da mită pentru ca la recorectare să obțină media necesară promovării concursului.

Astfel, din cauza legislației deficitare dar și a practicii discreționare, decizii care scapă obiectivității în ceea ce privește cariera magistraților sunt cele de numire în funcții de președinte de secție sau procuror-șef de secție; de promovare în funcția de judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție⁵⁵ și de numire în funcțiile de conducere din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și Direcției Naționale Anticorupție; cele de admitere în magistratură pe baza interviurilor la CSM pentru avocații cu 10 ani vechime sau foștii magistrați⁵⁶; cele de numire sau de revocare a magistraților în funcția de inspector; de detașare sau de încetare a detașării unui magistrat⁵⁷; cele de transfer al judecătorilor în funcția de procuror și invers; sau chiar de aprobarea participării unor magistrați la seminarii în țară sau străinătate. Toate aceste decizii țin de monopolul exclusiv a CSM, care nu își motivează soluțiile adoptate (simpla indicare a unor texte de lege nu este echivalentă cu motivarea), și unde lipsesc criteriile obiective și transparente care ar trebui să stea la baza acestora. Problema legată de corupție este că, prin numiri arbitrare, se creează adevărate rețele de loialitate (clientelism, în absența căruia este afectată independența agentului), ceea ce duce la perpetuarea abuzurilor și a actelor de corupție.

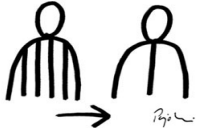
De asemenea, concursul pentru ocuparea funcțiilor de conducere la instanțe și parchete include o probă orală de prezentare a unui proiect întocmit potrivit atribuțiilor funcției pentru care candidează, unde examinarea se face fără ca întrebările să fie comune tuturor candidaților, fără a se da note potrivit unui punctaj întocmit anterior și fără motivarea acestora. Mai mult, numirea de către CSM a membrilor în comisiile pentru promovare în funcție de execuție ori pentru numire în funcție de conducere, respectiv de către președinții curților de apel/procurorilor generali a membrilor din comisiile de admitere sau promovare a personalului auxiliar și conex se face fără nicio metodologie, fără a fi constituită o

⁵⁵ Astfel, nedispunând de criterii pentru departajarea candidaților în vederea promovării la ÎCCJ a judecătorilor care îndeplinesc toate condițiile legale, CSM a procedat de exemplu, la concursul din august 2005 la respingerea a 28 de persoane fără a li se indica punctele din cariera lor care nu corespund cerințelor. Acest aspect a condus la situația ca unii candidați respinși în octombrie să poată fi admiși la o următoare sesiune, în noiembrie 2005.

⁵⁶ În perioada 2005 – august 2008, au fost numiți în urma interviului susținut la CSM, în procedura stabilită de art. 33, alin. (5) – (10) din Legea nr. 303/2004, azi abrogată, 111 candidați în funcția de judecător și un număr de 145 de candidați în funcția de procuror.

⁵⁷ Astfel, potrivit comunicatului de presă din 26.02.2008, CSM a dispus încetarea detașării tuturor inspectorilor din cadrul Inspecției Judiciare. Fără o motivație bazată pe criterii obiective și având în vedere că Inspecția Judiciară, alcătuită în prezent în totalitate din magistrați detașați, își desfășoară activitatea sub coordonarea Plenului CSM, s-ar poate ușor specula că acești inspectorii nu au avut o "viziune" comună cu a membrilor CSM, mai ales că intră în atribuțiile inspectorilor verificarea și cercetarea abaterilor disciplinare și deontologice inclusiv ale membrilor CSM. Mai mult, ca dovadă a lipsei de criterii în revocarea și angajarea inspectorilor CSM, prin comunicatul CSM din 09.04.2009 se comunică numele noilor inspectorii, din care o parte provin tocmai din rândul celor revocați.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

bază de date cu toți cei care ar corespunde profilului, fără o desemnare aleatorie a membrilor și fără a se cunoaște veniturile obținute de membrii comisiilor ca urmare a acestor activități, ceea ce întărește suspiciunile că preferințele personale ale celor care procedează la desemnare ar fi factorul determinant.

Aceasta face ca, de exemplu, *toate* concursurile pentru ocuparea funcțiilor de conducere la instanțe și parchete organizate de CSM prin INM în perioada 2005-2007 să fie viciate prin numirea unor membri care fie nu întruneau condițiile legale, fie se aflau în conflicte de interese cu cei care candidau⁵⁸. Ceea ce demonstrează responsabilitatea scăzută a unor magistrați față de activitățile extrajudiciare, dar și necunoașterea sau chiar încălcarea cu bună știință a reglementărilor naționale de drept administrativ și a normelor internaționale în materie de integritate, conflicte de interese⁵⁹ etc.

Ca în orice altă instituție, se pot întâlni acte de corupție pentru angajarea anumitor persoane sau a soților, rudelor, prietenilor. Relevante în acest context sunt rezultatele din sondajului Gallup din ianuarie 2008: 27% dintre grefieri afirmă că atunci când se fac angajări în instituția unde lucrează sunt importante legăturile informale cu persoane din instituție, 20% afirmă că importante la angajare sunt legăturile de familie, iar 3% pomenesc de cadouri sau bani oferiți celor din instituție.

De asemenea, în aceleași modalități pot fi influențate deciziile de evaluare sau de promovare a personalului. Astfel, în același sondaj, 43% dintre grefieri susțin necesitatea ca promovările să se bazeze pe meritul individual, ceea ce atestă suspiciunile crescute asupra corectitudinii în acest sector.

b. Sectorul de salarizare este și el unul dintre punctele vulnerabile. Grefierilor li se acordă premii, stimulente, de către conducătorul instituției după criterii impredictibile, lipsite de transparență și, în general, neobiective. Prin urmare, șeful instituției poate să își atragă în jurul său un personal obedient, dacă îl stimulează cu anumite sume de bani, sau cu bilete cu reduceri în stațiuni, plecarea la seminarii de pregătire ș.a.m.d. De exemplu, președintele Tribunalului poate decide acordarea salariului de merit unei persoane pe care apoi o implică în comisia de licitație constituită la nivelul Tribunalului cu „misiunea” de a dirija licitațiile în direcția dorită de președinte.

Organizațiile neguvernamentale și presa au relevat modul arbitrar de acordare a premiilor și stimulentele în instituții precum Ministerul Justiției, Administrația Națională a Penitenciarelor sau Consiliul Superior al Magistraturii⁶⁰. În astfel de cazuri, acordarea discreționară a unor sume de bani poate atrage bănuiele cu privire la integritatea personalului și corectitudinea exercitării funcției lor.

c. Și achizițiile publice reprezintă un sector vulnerabil la corupție. Ca orice administrație, instanțele judecătorești, parchetele, secțiile de poliție, penitenciarele au nevoie să achiziționeze diverse bunuri sau servicii în vederea funcționării lor. Prin urmare, este aplicabilă legislația cu privire la achizițiile publice: prin atribuire directă, licitație etc. Pentru a dirija o achiziție publică către un anumit

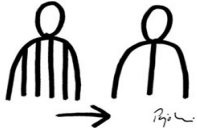
⁵⁸ Societatea pentru Justiție, *Comunicat de presă* din 07.01.2008, la www.sojust.ro.

⁵⁹ S-ar putea argumenta că legislația noastră nu interzice ca din comisia de examinare să fie numit un coleg de instanță cu unul dintre candidați. Însă sunt incidente dispozițiile cu privire la neutralitate, imparțialitate, obiectivitate și aparență reglementate în *Modelul de Cod de Conduită al Agențiilor Publice* adoptat prin Recomandarea nr. (2000) 10 a Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei.

⁶⁰ A se vedea comunicatul *Indecența, ipocrizia și disprețul puterii executive*, din 26.09.2008, emis de Uniunea Națională a Judecătorilor din România, pe www.unjr.ro.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Inițiativa pentru o Justiție Curată

beneficiar, există posibilitatea de a anunța doar reprezentanții anumitor firme pentru a participa la procedură sau de a proceda la o evaluare arbitrară etc. Mai ales când din astfel de comisii fac parte și magistrații, există puține șanse ca neregulile existente să fie descoperite sau membrii comisiei să fie sancționați, din moment ce contestațiile împotriva acestor proceduri se soluționează chiar la acea instanță. Evident, în domeniul achizițiilor publice pot fi supuse actelor de corupție toate persoanele implicate: achizitorul responsabil de procedura, financiarul care fundamentează nevoia, decidentul care aproba nevoia și procedura, evaluatorii care decid asupra ofertelor, juristul care răspunde de încheierea contractului, managerul de achiziție care răspunde de supravegherea contractantului și eliberarea tranșelor de bani.

În același context, este de menționat posibilitatea delapidării fondurilor instituției. În această categorie, ar intra inclusiv modul abuziv de utilizare a serviciului intern de transport persoane sau corespondență, a telefoanelor instituției, a produselor de birotică, a modului de decontare a chiriei ori a tichetelor de transport. Acestea însă nu trebuie confundate cu faptele de corupție căci, referindu-ne la definiția acestei noțiuni, ele nu sunt comise în legătură cu „puterea încredințată”, constituind astfel abateri disciplinare sau infracțiunea de abuz în serviciu.

Inițiativa pentru o Justiție Curată este un proiect al Freedom House România, Academia de Advocacy, Alianța Civică, Asociația *Societatea pentru Justiție*, Asociația 21 Decembrie, Blocul Național al Revoluționarilor, Federația Sindicatelor din Administrația Națională a Penitenciarelor, Grupul pentru Dialog Social, Sindicatul Național al Lucrătorilor din Penitenciare, Societatea Academică din România și Societatea Timișoara.

Un program finanțat de

Trust for Civil Society
in Central & Eastern Europe